

ІНФОРМУВАННЯ ПРО МЕДІАЦІЮ ЯК ПОВНОВАЖЕННЯ ВИКОНАВЧИХ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Яремко О.М.,

доцент кафедри психології та соціальної роботи,
кандидат юридичних наук, доцент,
Західноукраїнський національний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6083-4379>

Шафранський В.В.,

доцент кафедри психології та соціальної роботи,
кандидат педагогічних наук,
Західноукраїнський національний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0122-7026>

Яремко О.М., Шафранський В.В. Інформування про медіацію як повноваження виконавчих органів місцевого самоврядування.

У статті досліджено проблему низького рівня обізнаності українського суспільства про право на медіацію як соціальну послугу. Що на думку автора не відповідає прагненням України практично впровадити рекомендовані міжнародними організаціями процедури альтернативного вирішення спорів, серед яких і медіацію.

Закцентовано, що сьогодні архіважливо у рамках соціальної політики України проводити роботу з інформування суспільства про медіацію як соціальну послугу. Процеси децентралізації максимально «наблизили» органи місцевого самоврядування до населення, що безумовно сприяє забезпеченню ними повної і достовірної інформації про можливості отримати соціальну послугу. Інформування отримувачів соціальних послуг про медіацію належить до безпосередніх повноважень органів місцевого самоврядування. Тому існує нагальна потреба в продуктивному здійсненні ними інформування населення про соціальну медіацію.

Зауважено, що Закон України «Про соціальні послуги» до повноважень виконавчих органів місцевого самоврядування (як суб'єкту системи надання соціальних послуг) відніс інформування населення щодо соціальних послуг, у тому числі медіації, у формі, доступній для сприйняття особами з будь-яким видом порушення здоров'я (ч. 4 ст. 11). Це їхнє повноваження корелюється з правом отримувачів соціальних послуг на отримання від виконавчих органів місцевого самоврядування повної та вичерпної інформації щодо соціальних послуг, у тому числі медіації, у формі, доступній для сприйняття особами з будь-яким видом порушення здоров'я (п. 3 ч. 1 ст. 12).

Автор умовно виокремлює три складові повноваження виконавчих органів місцевого самоврядування з інформування про соціальні послуги,

у тому числі й медіацію (об'єкт інформування; суб'єкти інформування; форма інформування), та розкриває їх зміст.

У статті досліджується питання парламентського контролю за дотриманням права отримувачів соціальних послуг на інформацію, а також відповідальності за його порушення.

Ключові слова: інформування, медіація, соціальні послуги, виконавчі органи, місцеве самоврядування, територіальна громада, отримувачі соціальних послуг, надавачі соціальних послуг, державний стандарт.

Yaremko O.M., Shafransky V.V. Informing about mediation as a power of executive bodies of local self-government.

The article examines the problem of low awareness in Ukrainian society of the right to mediation as a social service. According to the author, this does not correspond to Ukraine's aspirations to practically implement the procedures for alternative dispute resolution recommended by international organisations, including mediation.

The author emphasises that today, it is crucial to work on informing the public about mediation as a social service within the framework of Ukraine's social policy. The decentralisation processes have brought local governments closer to the population, which undoubtedly contributes to providing complete and reliable information about the opportunities to receive social services. Informing recipients of social services about mediation is a direct responsibility of local governments. Therefore, there is an urgent need for them to inform the population about social mediation effectively.

It is noted that the Law of Ukraine «On Social Services» includes informing the population about social services, including mediation, in a form accessible to persons with any type of health disorder (Article 11, part 4) as a part of the powers

of executive bodies of local self-government (as a subject of the social services system). This power correlates with the right of recipients of social services to receive from executive bodies of local self-government complete and comprehensive information on social services, including mediation, in a form accessible to persons with any type of health impairment (Article 12, paragraph 3, part 1).

The author conditionally distinguishes three components of the powers of executive bodies of local self-government to inform about social services, including mediation (object of information, subjects of information, form of information) and reveals their content.

The article examines the issue of parliamentary control over the observance of the right to information of recipients of social services, as well as liability for its violation.

Key words: information, mediation, social services, executive bodies, local self-government, territorial community, recipients of social services, social service providers, state standard.

Постановка проблеми. Протягом останніх двадцяти років законодавство України передбачає право осіб/сімей, що знаходяться у складних життєвих обставинах, або, що є «вразливими» (т.т. мають найвищий ризик потрапляння у такі обставини), на отримання послуги соціальної медіації. Проте за увесь цей час дана послуга не лише не набула широкого попиту, але й продовжує залишатися маловідомою значній частині українського суспільства, як і медіація загалом. Наявний стан у соціальній сфері щодо медіації не відповідає прагненням України практично впровадити рекомендовані міжнародними організаціями (Радою Європи, Європейським Союзом) процедури альтернативного вирішення спорів, серед яких і медіацію).

Сьогодні архіважливо у рамках соціальної політики України проводити роботу з інформування суспільства про медіацію як соціальну послугу. Процеси децентралізації максимально «наблизили» органи місцевого самоврядування до населення, що безумовно сприяє забезпеченню ними повної і достовірної інформації про можливості отримати соціальну послугу. Більше того, інформування отримувачів соціальних послуг про медіацію належить до їх безпосередніх законодавчо визначених повноважень. У зв'язку з цим існує нагальна потреба в продуктивному здійсненні органами місцевого самоврядування інформування населення про соціальну медіацію.

Стан опрацювання цієї проблематики. На сьогоднішній день в Україні існує чимало наукових розвідок загальнотеоретичних питань з медіації. Більшість з них присвячена медіації як альтернативі судовому розгляду. Питання правового регулювання посередництва (медіації) як со-

ціальної послуги є предметом розгляду наукових праць Бондарчук А, Бабаніна С., Карпінської Н., Мазаракі Н., Чернети С., Швецової Л. та ін.

Проблемні аспекти організації та надання соціальних послуг в Україні, у тому числі в територіальних громадах, проаналізовано у працях таких науковців як: Голубенко Т., Вакуленко О., Біскуп В., Івженко І., Смигіна Т., Слосанська Г., Нечосіна О., Линдюк О., Палатна Д., Яремко О. та ін. Однак питанням інформування про медіацію як повноваження органів місцевого самоврядування в українській науці не присвячено наукових досліджень.

Метою статті є здійснити дослідження інформування про медіацію як повноваження виконавчих органів місцевого самоврядування.

Виклад основного матеріалу. Закон України «Про соціальні послуги» відніс виконавчі органи міських рад міст обласного значення, рад об'єднаних територіальних громад (далі – ВО МС) до суб'єктів системи надання соціальних послуг, закріпивши за ними правовий статус «уповноважених органів у сфері надання соціальних послуг» (ст.ст. 8, 11) [1]. Будучи в даному статусі, ВО МС здійснюють низку повноважень, коло яких визначено у ч. 4 ст. 11 Закону України «Про соціальні послуги». До цього кола входить і повноваження з «інформування населення про перелік соціальних послуг, їх зміст і порядок надання у формі, доступній для сприйняття особами з будь-яким видом порушення здоров'я» [2].

Умовно можна виокремити три складові повноваження ВО МС з інформування про соціальні послуги, у тому числі й медіацію: 1) об'єкт інформування; 2) суб'єкти інформування; 3) форма інформування.

Більшість тлумачних словників розкриває сутність «інформування» через поняття «інформувати». Так, в Академічному тлумачному словнику української мови [3], Словнику – UA порталу української мови та культури [4], Всесвітньому словнику української мови та ін. сутність слова «інформувати» протлумачено як «повідомляти про що-небудь; доводити до відома» [5]. Таким чином мова йде про повідомлення, донесення певної інформації.

Зі змісту п. 2 ч. 4 ст. 11 Закону України «Про соціальні послуги», вбачаємо, що *об'єктом інформування* ВО МС отримувачів соціальних послуг (і потенційних отримувачів соціальних послуг) виступають відомості про:

- перелік соціальних послуг,
- зміст соціальних послуг;
- порядок надання соціальних послуг [6].

Закон України «Про соціальні послуги» не містить виключного переліку соціальних послуг. Проте він чітко окреслив систему послуг, обов'язок із забезпечення надання яких законодавець поклав на ВО МС (п. 1 ч. 1 ст. 1) [7]. Мова йде про

систему "базових соціальних послуг", закріплену в ч. 6 ст. 16 даного Закону [8]. Що ж стосується переліку усіх можливих соціальних послуг, то він визначений у Класифікаторі соціальних послуг, який затверджений наказом Міністерства соціальної політики України № 429 від 23.06.2020 [9].

Оскільки медіація належить до «базових» соціальних послуг (зазначена у п. 13 ч. 6 ст. 16 Закону України «Про соціальні послуги» [10]), то ВОМС кожної територіальної громади зобов'язані її включити до переліку соціальних послуг про які здійснюють інформування отримувачів соціальних послуг.

Більше того ВОМС, «опанувавши» положення Закону України «Про медіацію» [11], Закону України «Про соціальні послуги» [12], Державного стандарту соціальної послуги посередництва (медіації) (далі – державний стандарт з медіації) [13], зобов'язанні інформувати населення про зміст медіації як соціальну послугу, а також про порядок її надання (у тому числі про підстави, умови для надання і припинення надання, організацію надання та ін.).

У контексті даного дослідження під суб'єктами інформування розуміємо ВОМС (надавачі інформації) та осіб/сім'ї, які мають право на соціальні послуги, або ж потенційних отримувачів соціальних послуг (отримувачі інформації). ВОМС є суб'єктом інформування, оскільки наділені повноваженнями на здійснення інформування громадськість загалом про соціальні послуги (порядок отримання та їх надавачів), а також про соціальну медіацію, зокрема (оскільки вона є «базовою» соціальною послугою).

На виконання ВОМС повноважень з інформування затверджено Методичні рекомендації щодо інформування населення про соціальні послуги (далі – Методичні рекомендації), якими визначено чотири етапи механізму інформування про соціальні послуги:

- 1) про перелік соціальних послуг, які є доступними, а також і про умови їх надання;
- 2) міжвідомче і внутрішнє інформування про надання соціальних послуг;
- 3) проведення організаційних дій щодо інформування населення про соціальні послуги;
- 4) безпосереднє сповіщення осіб/сім'ї, що перебувають у складних життєвих обставинах, щодо соціальних послуг (п. 2.1) [14].

Що ж стосується іншого суб'єкта інформування, а саме: осіб/сім'ї, які мають право на соціальну послугу медіації, то відповідно до державного стандарту з медіації, до них належать:

- фізичні особи;
- сім'ї, у тому числі прийомні;
- дитячі будинки сімейного типу;
- сім'ї опікунів, піклувальників;
- окремі соціальні групи, у тому числі з урахуванням стану здоров'я, етнічної ознаки [15].

Проте існують дві взаємопов'язані умови, за яких вони можуть бути адресатами інформації про соціальну послугу медіацію: 1) перебувати у складних життєвих обставинах; 2) потребувати надання соціальної послуги або ж уже отримувати соціальну послугу [16].

Законодавець визначив шістнадцять чинників, що спричиняють складні життєві обставини. І серед них: батьківське (чи осіб, які замінюють їх) відсторонення від обов'язків з виховання дитини; наявність розладів поведінки у дітей, що виникли через розлучення їхніх батьків; наявність розладів поведінки і психіки, зокрема, що виникли через споживання психоактивних речовин; бездомність; інвалідність; малозабезпеченість; втрата соціальних зв'язків; наявність шкоди, завданої стихійним лихом, пожежею, бойовими діями, катастрофою та ін. (п. 15 ст. 1) [17].

В інформуванні про соціальну послугу медіацію мають потребу особи (сім'ї, групи людей), які перебувають у конфлікті/спорі, або ж у яких існує ризик виникнення конфлікту/спору. В соціальній медіації під конфліктом/спором розуміють протилежності, розбіжності інтересів, відмінності позицій сторін, через які сторонам або комусь з них може бути спричинена матеріальна та/або моральна шкода [18]. Таке трактування поняття «конфлікт/спір» надає державний стандарт з медіації. Тоді як Закон України «Про медіацію» не розкриває зміст цього поняття.

Третьою складовою повноваження ВОМС з інформування про соціальні послуги, у тому числі й медіацію, є форма інформування. Слід зауважити, що повноваження ВОМС з інформування про соціальні послуги у формі, доступній для сприйняття особами з будь-яким видом здоров'я (п. 2 ч. 4 ст. 11) [19], корелюється з одним із гарантованих Україною правом отримувачів соціальних послуг. Мова йде про їхнє право на «отримання від суб'єктів системи надання соціальних послуг повної та вичерпної інформації про свої права, обов'язки, порядок і умови надання соціальних послуг у формі, доступній для сприйняття особами з будь-яким видом порушення здоров'я» (п. 3 ч. 1 ст. 12) [20].

Для ефективності інформування ВОМС повинні обирати дієві його форми. Так відомості, які стосуються медіації, можуть вони надавати населенню за допомогою веб-сторінок, друкованих інформаційних матеріалів, стендів, особистого спілкування, «гарячих» ліній тощо. Тобто ВОМС як надавачі інформації не обмежені у формі «опредмечування» відомостей, які стосуються медіації. У той же час законодавець зобов'язав ВОМС поряд з іншими формами інформування використовувати ті, що є досяжними для сприйняття «особами з будь-яким видом здоров'я» [21].

У Методичних рекомендаціях зазначено, що ВОМС при здійсненні у своїх територіальних гро-

мадах інформування повинні враховувати запити різних осіб/сімей, які знаходяться у складних життєвих обставинах, і вимоги «універсального дизайну» [22]. Так ВО МС при плануванні роботи з інформування про медіацію варто надавати значення:

- перепонам сприйняття інформації, які можуть бути фізичного і психологічного характеру (наприклад, психічні розлади, розумова відсталість, порушення опорно-рухового апарату, зору, слуху та ін.);

- характеристикам технічного одержання інформації (спосіб отримання продукту інформації та його якість; доступність розташування інформації; освітлення);

- доцільність дублювання інформації за допомогою різних каналів комунікації (особистісна комунікація, друк, візуалізація), враховуючи специфіку аудиторії [23].

Що ж стосується вимог «універсального дизайну», яких необхідно дотримуватися при здійсненні інформування про медіацію, то до них належать:

- 1) забезпеченість будівлями і приміщеннями суб'єктів інформаційних відносин, які відповідають вимогам доступності для різних людей (у тому числі маломобільних) та державним будівельним нормам. Оснащення елементами, які роблять предмет інформування доступним для людей із порушеннями зору, слуху тощо;

- 2) доступність кожній людині інформації, а відповідно поширення її різними способами: тактильно, зорово, тактильно, за допомогою звуку тощо. Відповідність технічним вимогам інформації, розміщеної на веб-сайті. Мова йде про вимоги, які визначені для новітніх офіційних веб-сайтів і стосуються доступу до них споживачів інформації з вадами слуху і зору;

- 3) забезпечення достатності часу для оволодіння інформацією, у тому числі для її записування;

- 4) «проста мова»: легкість сприйняття інформації, незалежно від віку, рівня інтелекту, досвіду, знань, мовних навичок та ін. [24].

Як уже зауважували, повноваження ВО МС (як суб'єкта системи надання соціальних послуг) з інформування населення щодо соціальних послуг, у тому числі медіації, у формі, доступній для сприйняття особами з будь-яким видом порушення здоров'я (ч. 4 ст. 11) корелюється з правом отримувачів соціальних послуг на отримання від ВО МС повної та вичерпної інформації щодо соціальних послуг, у тому числі медіації, у формі, доступній для сприйняття особами з будь-яким видом порушення здоров'я (п. 3 ч. 1 ст. 12) [25]. Відповідно нездійснення або ж неефективне здійснення ВО МС повноважень з інформування населення про соціальну послугу медіацію призводить не лише до порушення права, передбаченого соціальним законодавством (п. 3 ч. 1 ст. 12 Закону України «Про соціальні послуги») [26], але й конституцій-

ного права, проголошеного в ст. 34 Конституції України: «кожна людина вправі вільно використовувати, поширювати, збирати, а також зберігати інформацію» [27].

Закон України «Про доступ до публічної інформації» наділяє ОМС статусом розпорядника повноважень інформації. Аналогічним статусом наділяє осіб, які здійснюють на підставі договору/закону повноваження суб'єктів владних повноважень, в тому числі й з надання соціальних послуг – щодо інформації, яка стосується їхніх службових обов'язків (ч. 1 ст. 13, ст. 15) [28].

Нерозміщення інформації про медіацію як соціальну послугу на офіційному веб-сайті ОМС є підставою для притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності за ч. 1 ст. 212-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення – «Порушення права на інформацію та права на звернення» [29]. Проте перш, ніж притягнути винну особу до адміністративної відповідальності за порушення права на інформацію (у тому числі про медіацію), то необхідно мати протокол про вчинення вище зазначеного правопорушення, який складає представник Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Саме в цьому і проявляється парламентський контроль, гарантований Законом України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» [30].

Висновки. Медіація є однією з вісімнадцяти базових соціальних послуг (п. 18 ч. 6 ст. 16) [31]. Відповідно рівень реалізації отримувачами соціальних послуг права на соціальну медіацію залежить від ефективності виконання ВО МС повноважень із забезпечення надання послуги.

Посадові особи ВО МС зобов'язані не лише володіти знаннями про медіацію як соціальну послугу, але й інформувати суспільство про неї. Складовими повноваження з інформування про медіацію як соціальну послугу є:

- 1) об'єкт інформування (зміст соціальної послуги медіації; порядок надання соціальної послуги медіації та ін.);

- 2) суб'єкти інформування: ВО МС і отримувачі/потенційні отримувачі соціальної послуги медіації (фізичні особи; сім'ї, у тому числі прийомні; дитячі будинки сімейного типу; сім'ї опікунів, піклувальників; окремі соціальні групи, у тому числі з урахуванням стану здоров'я, етнічної ознаки);

- 3) форма інформування (має враховувати запити різних осіб/сімей, які знаходяться у складних життєвих обставинах, вимоги «універсального дизайну», що включає врахування різних порушень здоров'я).

Відсутні будь-які обмеження у виборі форми надання відомостей про медіацію. Проте законодавець зобов'язує поряд з іншими формами інформування про медіацію застосовувати ті, що будуть доступними сприйняттю особами з будь-яким видом порушення здоров'я.

Інформування про медіацію у формі, доступній для сприйняття особами з будь-яким видом порушення здоров'я, – це не лише повноваження ВОМС, але й право отримувачів соціальних послуг. Таким чином повноваження з інформування про медіацію корелюється з правом на інформацію про медіацію як соціальну послугу, в тому числі у формі, доступній для сприйняття особами з будь-яким видом порушення здоров'я. І однією із гарантій забезпечення реалізації цього права є обов'язкове розміщення відомості, що стосуються медіації як соціальної послуги, на офіційних веб-сторінках ОМС, здійснення парламентського контролю за дотриманням права, а також притягнення до адміністративної відповідальності за його порушення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. *Голос України*. 2019. 27 верес. (№ 82). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 28.07.2023).
2. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. *Голос України*. 2019. 27 верес. (№ 82). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 28.07.2023).
3. Академічному тлумачному словнику української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/informuvaty> (дата звернення: 28.07.2023).
4. Словник UA порталу української мови та культури. URL: <https://slovnuk.ua/index.php?swrd=%D1%96%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D1%83%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B8> (дата звернення: 28.07.2023)
5. Всесвітній словник української мови. URL: <https://uk.worldwidedictionary.org/%D1%96%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D1%83%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B8> (дата звернення: 28.07.2023).
6. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. *Голос України*. 2019. 27 верес. (№ 82). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 28.07.2023).
7. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. *Голос України*. 2019. 27 верес. (№ 82). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 28.07.2023).
8. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. *Голос України*. 2019. 27 верес. (№ 82). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 28.07.2023).
9. Про затвердження Класифікатора соціальних послуг : Наказ Міністерства соціальної політики України від 23.06.2020 р. № 429. *Офіційний вісник України*. 2020. № 56. Стор. 18. Ст. 1764. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0643-20#Text> (дата звернення: 28.07.2023).
10. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. *Голос України*. 2019. 27 верес. (№ 82). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 28.07.2023).
11. Про медіацію : Закон України від 16.11.2021 р. № 1875-IX. *Офіційний вісник України*. 2021. № 98. Стор. 15. Ст. 6340. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#n255> (дата звернення: 28.07.2023).
12. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. *Голос України*. 2019. 27 верес. (№ 82). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 28.07.2023).
13. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги посередництва (медіації) : Наказ Міністерства соціальної політики України від 17.08.2016 р. № 892. *Офіційний вісник України*. 2016. № 77. Стор. 121. Ст. 2586.
14. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виконання власних (самоврядних) повноважень об'єднаної територіальної громади у сфері соціального захисту населення : Наказ Міністерства соціальної політики України від 19.01.2016 р. № 26. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0026739-16#Text> (дата звернення: 28.07.2023).
15. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги посередництва (медіації) : Наказ Міністерства соціальної політики України від 17.08.2016 р. № 892. *Офіційний вісник України*. 2016. № 77. Стор. 121. Ст. 2586.
16. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги посередництва (медіації) : Наказ Міністерства соціальної політики України від 17.08.2016 р. № 892. *Офіційний вісник України*. 2016. № 77. Стор. 121. Ст. 2586.
17. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. *Голос України*. 2019. 27 верес. (№ 82). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 28.07.2023).
18. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги посередництва (медіації) : Наказ Міністерства соціальної політики України від 17.08.2016 р. № 892. *Офіційний вісник України*. 2016. № 77. Стор. 121. Ст. 2586.

19. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. *Голос України*. 2019. 27 верес. (№ 82). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 28.07.2023).
20. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. *Голос України*. 2019. 27 верес. (№ 82). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 28.07.2023).
21. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. *Голос України*. 2019. 27 верес. (№ 82). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 28.07.2023).
22. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виконання власних (самоврядних) повноважень об'єднаної територіальної громади у сфері соціального захисту населення : Наказ Міністерства соціальної політики України від 19.01.2016 № 26. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0026739-16#Text> (дата звернення: 28.07.2023).
23. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виконання власних (самоврядних) повноважень об'єднаної територіальної громади у сфері соціального захисту населення : Наказ Міністерства соціальної політики України від 19.01.2016 р. № 26. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0026739-16#Text> (дата звернення: 28.07.2023).
24. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виконання власних (самоврядних) повноважень об'єднаної територіальної громади у сфері соціального захисту населення : Наказ Міністерства соціальної політики України від 19.01.2016 р. № 26. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0026739-16#Text> (дата звернення: 28.07.2023).
25. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. *Голос України*. 2019. 27 верес. (№ 82). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 28.07.2023).
26. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. *Голос України*. 2019. 27 верес. (№ 82). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 28.07.2023).
27. Конституція України від 28.07.1996 (редакція від 01.01.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 28.07.2023).
28. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 28.07.2023).
29. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 28.07.2023).
30. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 р. № 776/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 28.07.2023).
31. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. *Голос України*. 2019. 27 верес. (№ 82). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 28.07.2023).